

2.5.2022

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Asia: Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi tartuntatautilan väliaikaisesta muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:ltä lausuntoa otsikkoasiassa. MaRa lausuu asiasta seuraavan.

MaRa vastustaa hallituksen esitysluonnokseen sisältyvien säännösten voimassaolon jatkamista. MaRa katsoo, ettei hallituksen tule antaa niitä koskevaa hallituksen esitystä.

STM on varannut esityksille vain joitakin arkipäiviä kommentointia varten, mikä ei ole hyvän lainsäädäntötavan mukaista. STM:llä on ollut kauan aikaa valmistella esitysluonnos, kun tiedossa on ollut, että nykyisten säännösten voimassaolo päättyy 30.6.2022.

Rajoitusten aika on ohi – poliittisten päätöksentekijöiden huolehdittava sairaan- ja tehohoidon riittävästä resursseista

Eduskunnan, valtioneuvoston ja aluehallintovirastojen määräämät rajoitukset sekä koro-
nakoordinaatiotyöryhmien antamat etätyösuositukset kestivät enemmän ja vähemmän an-
karina lähes kaksi vuotta. Rajoitukset romahduttivat matkailu-, ravintola- ja tapahtuma-
alan yritysten liiketoiminnan. Rajoitusten myötä alan yritykset ovat tehneet miljardeja
euroja tappiota, menettäneet suuren osan pääomistaan ja joutuneet ottamaan velkaa niin
paljon kuin sitä on ollut saatavissa. Erääntyneitä maksuja on paljon maksamatta. Valtion
maksamat kustannustuet ja sulkemiskorvaukset ovat kattaneet vain pienen osan rajoitus-
ten yrityksille aiheuttamista tappioista. Pitkään jatkuneet rajoitukset ovat heikentäneet
myös alan yrittäjien ja työntekijöiden henkistä kestäkykyä.

Toimialojen työntekijät ovat kärsineet rajoituksista kohtuuttomasti, ja lukuisat työntekijät
ovatkin vaihtaneet toisille toimialoille, joiden liiketoimintaa viranomaiset eivät voi rajoit-
taa tai jopa estää kokonaan. Lukuisat työntekijät ovat kokeneet tulevaisuutensa liian epä-
varmaksi matkailu-, ravintola- ja tapahtuma-aloilla nimenomaan perusteettomina pidetty-
jen rajoitusten takia. Työvoimapulasta on muodostunut alan kasvun este. Työvoimapulan
takia yritykset ovat joutuneet supistamaan aukioloaikojaan ja palvelujen tarjontaansa.
Jotkin yritykset ovat joutuneet lopettamaan toimintansa tämän takia. Monet työntekijät
ovat kuormittuneet kohtuuttomasti, kun työntekijöitä ei ole ollut riittävästi saatavilla.

Myös alan oppilaitosten vetovoima on romahtanut rajoitusten aiheuttaman epävarmuuden takia. Moni nuori on päätnyt opiskelemaan muita aloja, koska mahdollisuus rajoituksiin luo epävarmuutta, joka pelottaa.

Hallituksen esitysluonnoksessa on jäänyt käsittelemättä kokonaan ne erittäin negatiiviset ja pitkäaikaiset vaikutukset, joita koronapandemiaan liittyvillä rajoituksilla on ollut toimialojen yrittäjille ja työntekijöille. Esitysluonnoksessa henkii ymmärtämättömyys ja välinpitämättömyys heidän vakavaa tilannettaan kohtaan.

Matkailu-, ravintola- ja tapahtuma-alan yrittäjät ja työntekijät ovat joutuneet kantamaan kohtuuttoman taakan koronapandemiasta ja viranomaisten asettamista rajoituksista. Sitä on korostanut Suomen muita Pohjoismaita selvästi heikommat tuet yrityksille ja työntekijöille. Tämä tilanne ei voi enää jatkua.

THL on kiinnittänyt eduskunnan, valtioneuvoston ja STM:n huomiota useita kertoja siihen, että Suomen sairaanhoidon ja erityisesti tehohoidon kapasiteetti on merkittävästi heikempi kuin muissa Suomeen verrattavissa maissa. Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että matkailu-, ravintola- ja tapahtuma-alan yrittäjät ja työntekijät kantaisivat edelleen negatiiviset seuraukset Suomen sairaan- ja tehohoidon riittämättömistä resursseista. Tämä käy erityisen räikeästi ilmi lakiluonnoksen 58 e §:n 2 momentista, jonka mukaan asiakastilat voidaan sulkea, jos covid-19-infektion takia esimerkiksi ensihoito ja synnytysten hoito uhkaavat kuormittua. Uskomattominta on, että pelkkä kuormittumisen uhka riittäisi siihen, että kunta tai aluehallintovirasto voisi sulkea asiakastiloja.

Eduskunnan, valtioneuvoston ja terveydenhuollon laitosten tehtävänä on resursoida terveyden- ja sairaanhoito siten, ettei rajoituksia tarvita enää. On täysin kohtuutonta, että muutamien, erittäin pienyritysvaltaisten toimialojen yrittäjät ja työntekijät kantaisivat myös jatkossa taakan siitä, että korona leviäisi väestössä ja puutteellisesti resursoitu sairaan- ja tehohoito ei pystyisi hoitamaan potilaita. Koronaviruksen kanssa on opittava elämään ilman, että joidenkin toimialojen ylle asetetaan jatkossakin uhka rajoituksista ja jopa toiminnan sulkemisesta.

Venäjä aloitti rajoitusten voimassaolon viimeisellä viikolla häikäilemättömän hyökkäyssodan Ukrainaa vastaan. Hyökkäyssodalla, pakotteilla ja vastapakotteilla on negatiivisia vaikutuksia yrityksiin. Erityisen haitallisia ja pitkäkestoisia ne ovat matkailu-, ravintola- ja tapahtuma-alan yrityksille, jotka ovat myös olleet lähes kaksi vuotta kestäneiden koronarajoitusten kohteina. Ne kohtaavat Venäjän hyökkäyssodasta aiheutuvat seuraukset tilanteessa, jossa yrittäjien ja työntekijöiden taloudellinen ja henkinen kestäkyky on heikentynyt merkittävästi. Kestokyky on huomattavasti heikempi kuin sellaisten toimialojen yrittäjillä ja työntekijöillä, joihin rajoitukset eivät kohdistuneet.

MaRa katsoo, että

- **hallituksen ei tule antaa esitystä tartuntatautilain väliaikaisten säännösten voimassaolon jatkamisesta 30.6.2022 jälkeen.**
- **lähes kaksi vuotta kestäneet rajoitukset ovat romahduttaneet matkailu-, ravintola- ja tapahtuma-alan yritysten ja työntekijöiden talouden.**
- **esitysluonnoksesta käy ilmi ymmärryksen puute siitä, miten negatiivisia rajoitusten vaikutukset ovat olleet toimialojen yrittäjille ja työntekijöille.**

- rajoituksista aiheutuneiden negatiivisten taloudellisten vaikutusten korjaaminen alan yrityksissä kestää ainakin 5–10 vuotta.
- matkailu-, ravintola- ja tapahtuma-alojen yrittäjät ja työntekijät eivät voi kantaa negatiivisia seurauksia siitä, että sairaan- ja tehohoidon kapasiteetti on Suomessa useita verrokkimaita merkittävästi heikompi.
- koronaviruksen kanssa on opittava elämään ilman, että matkailu-, ravintola- ja tapahtuma-alan yritysten uhkana on rajoitusten, jopa sulkutilojen mahdollisuus.

MaRa katsoo, ettei tartuntatautilain väliaikaisten säännösten voimassaoloa tule jatkaa 30.6.2022 jälkeen. MaRa esittää jäljempänä olevat kommentit siltä varalta, että hallitus esittäisi säännösten voimassaolon jatkamista.

Sulkumahdollisuus olisi toiminnoissa, joissa on erityinen riski merkittävien tartuntaketjujen syntymiselle

Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että mahdollisuus kieltää asiakkaiden tai osallistujien ottaminen tilaan voisi koskea vain toimintoja, joissa olisi erityinen riski merkittävien tartuntaketjujen syntymiselle.

Ehdotus poikkeaa nykyisestä sääntelystä, joka on osoittautunut erittäin epäonnistuneeksi. Aluehallintovirastot ovat sulkenet asiakastiloja ja toimintoja, joissa ei ole ollut kuin häviävän vähän todennettuja tartuntoja. Aluehallintovirastot ovat STM:n ohjeistuksen perusteella katsoneet, että pelkkä teoreettinen riski tartunnoille on riittävä sulkemispäätöksen tekemiseksi.

Esimerkkinä voidaan mainita kylpylöiden tilanne. MaRa teki viime vuoden lopussa kyselyn noin kymmenelle suurimpiin kuuluville kylpyläyrityksille tartunnoista kylpylöissä. Todennettuja tartuntoja suurimpien kylpylöiden allasosastoilla ja niihin liittyvissä pukuhuonetiloihin oli koko koronapandemian aikana alle 10 kappaletta. Siitä huolimatta aluehallintovirastot sulki kylpylöiden allasosastoja ympäri Suomea juuri parhaan jouluseason alkaessa pahimmillaan alle 10 tunnin varoitusajalla. Tämä aiheutti kylpyläyrityksille merkittävät tappiot ja mainehaitan, kun kylpylähotellit oli myyty täyteen jouluksi, mutta asiakkaat eivät päässeet kylpylään. Sillä seikalla, että kylpyläyritykset olivat tehneet erinomaista hygienia työtä ja estäneet tartuntojen leviämisen kylpylöiden allasosastoilla ja pukuhuonetiloihin ei ollut mitään merkitystä. Myös esimerkiksi huvipuistoissa ja sisäleikkipuistoissa on ollut erittäin vähän tartuntoja.

Ehdotuksessa on otettu huomioon voimassa olevan sääntelyn heikkoudet, sillä viranomaisilla ei olisi mahdollista sulkea kylpylöitä, uimahalleja, yleisiä saunoja, huvipuistojen sisätiloja ja sisäleikkipuistoja.

MaRa kannattaa esitysluonnosta.

Ravintoloita koskevien päätösten siirtäminen kuntien ja aluehallintovirastojen päätösvaltaan

Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että kunnat ja aluehallintoviranomaiset tekisivät päätökset myös ravintoloita koskevista rajoitustoimista.

Toimivallan siirtämistä perustellaan tasapuolisuudella ja paremmalla alueellisella asiantuntemuksella. Siirtäminen mahdollistaisi myös kiistattomasti valitusten tekemisen päätöksistä hallinto-oikeuksiin.

Suomessa on yli 10 000 ravintolayritystä ja niillä on noin 14 000 toimipaikkaa. Alueellinen päätöksenteko johtaisi siihen, että yritysten tiedonsaanti vaikeutuisi siitä, millaiset rajoitukset ovat milloinkin voimassa. Kun rajoituksia koskeva päätöksenteko oli valtioneuvostolla, MaRalla oli mahdollisuus ohjeistaa yrityksiä kattavasti rajoituksista ja niiden muutoksista. Jos päätöksenteko hajaantuisi kuntiin ja aluehallintovirastoihin, yritysten ohjaaminen vaikeutuisi merkittävästi.

Toisaalta valitusmahdollisuus kuntien ja aluehallintovirastojen päätöksistä olisi merkittävä parannus nykytilaan verrattuna. Jos kunnat ja aluehallintovirastot tekisivät päätöksiä ravintoloita koskevista rajoituksista, niistä valitettaisiin erittäin ahkerasti hallinto-oikeuksiin.

MaRa katsoo, että ravintoloita koskevan päätöksenteon siirtämisellä kuntiin ja aluehallintovirastoihin on sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia.

Rokotustodistuksen käyttöönotto

Esityksessä ehdotetaan, että toiminnanharjoittajalla ei olisi mahdollisuutta ottaa käyttöön koronatodistuksen esittämisedellytystä.

Hallitus perusteli esimerkiksi ennen joulua 2021 asettamiaankankaria ravintoloita koskevia rajoituksia rokottamattomien kansalaisten suojelemisella. Osa kansalaisista jätti omasta tahdostaan ottamatta rokotteet, jotka olivat kaikille saatavilla, ilmaisia ja kansainvälisillä lääketieteellisillä tutkimuksilla todettu turvallisiksi. Hallitus katsoi, että ravintolayrittäjien perustuslaissa turvattu elinkeinovapauden ja työntekijöiden oikeuden työhön tuli väistyä rokottamattomien kansalaisten suojelemisen takia. Tämä oli erittäin epäoikeudenmukainen ratkaisu yrittäjille ja työntekijöille. Se oli epäoikeudenmukainen ratkaisu myös kansalaisten enemmistölle, joka oli ottanut rokotteet rokotusohjelman mukaisesti. On vaikea ymmärtää, miksi rokotteen vapaaehtoisesti ottamatta jättäneiden henkilöiden oikeus tasapuoliseen kohteluun oli tärkeämpi kuin yrittäjien ja työntekijöiden oikeus toimeentuloon ja rokotettujen kansalaisten oikeus palvelujen käyttöön.

Oikeudenmukainen ratkaisu rokottamattomien kansalaisten suojelemiseksi olisi ollut ottaa käyttöön rokotustodistus, jonka avulla rokotetut kansalaiset olisivat voineet käyttää ravintola-, kylpylä-, sisäleikkipuisto- ja muita rajoitusten ja sulkujen piirissä olevia palveluja. Näin toimien myös yrittäjät olisivat voineet tarjota palveluja rokotetuille kansalaisille ja työntekijät olisivat voineet harjoittaa ammattiaan ja saada toimeentulon perheelleen.

Toimialan yrittäjät eivät pidä siitä, että he joutuvat erottelemaan asiakkaat sen perusteella, ovatko he ottaneet rokotteet vai ei. Jos kuitenkin vaihtoehtona ovat ankarat rajoitukset ja sulut tai niistä vapautuminen edellyttämällä rokotustodistusta, jälkimmäinen on

parempi vaihtoehto. Jos hallitus antaa esillä olevan hallituksen esityksen, siihen tulee sisältyä mahdollisuus rajoituksista ja suluista vapautumiseen edellyttämällä rokotustodistusta.

MaRa katsoo, että hallituksen esitykseen tulee lisätä säännös rokotustodistuksesta, jonka käyttöönottamalla toiminnanharjoittaja voi vapautua aluehallintoviraston tai kunnan asettamasta rajoituksesta.

Pykäläkohtaiset kommentit

58 a § Ravitsemisliikkeiden toiminnan väliaikainen rajoittaminen vaikeasta covid-19-infektiosta johtuvien haittojen ehkäisemiseksi

Toimivallan siirrosta

STM esittää, että toimivalta ravintolarajoitusten määräämisessä siirrettäisiin valtioneuvostolta kunnille ja aluehallintovirastolle. Toimivallan siirrolla on sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia.

Positiivisena vaikutuksena on se, aluehallintoviraston tai kunnan päätöksestä voidaan valittaa päätöksestä hallinto-oikeuteen.

Tosiasiallinen oikeusturva on kuitenkin heikko, koska rajoituspäätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei hallinto-oikeus kiellä tai keskeytä rajoituspäätöksen täytäntöönpanoa. Hallinto-oikeudet ovat myöntäneet vain harvoin täytäntöönpanokieltoja kokoontumisrajoituksista, turvavälipäätöksistä tai tilojen sulkua koskevista päätöksistä. MaRan tiedossa on, että vain Pohjois-Suomen hallinto-oikeus on määrännyt vuoden 2021 lopussa aluehallintoviraston päätöksen keskeytettäväksi avin sulkiessa kuntosalit Pohjois-Pohjanmaan alueella. Vaikka siis ravintolarajoituksia koskevista päätöksistä voi valittaa hallinto-oikeuteen, valituksen tehnyt ravintolayritys tai -yritykset joutuvat kärsimään rajoitukset valitusprosessin aikana. Valitusprosessi kestää hallinto-oikeudessa tavallisesti useita kuukausia tai jopa vuosia, joten päätös annetaan vasta, kun valituksen kohteena olevat rajoitustoimet ovat päättyneet.

Ravintoloiden oikeusturvaa parantaisi huomattavasti se, että ravintolarajoituksia koskevat päätökset ovat voimassa vain määräajan (esimerkiksi kaksi viikkoa). Jos rajoituksista on valitettu, aluehallintovirasto tai kunta joutuu uusia päätöksiä tehdessään arvioimaan kokonaisharkinnan perusteella rajoitusten välttämättömyyttä, jolloin uusia rajoituksia ei määrätä suppealla ja summaarisella harkinnalla. MaRalla on kokemusta siitä, että kun aluehallintoviraston koronapäätöksistä on valitettu, aluehallintovirastot eivät ole tehneet uusia rajoituspäätöksiä tai niitä on lievennetty.

Ravintoloiden oikeusturvaa paranantaisi huomattavasti myös se, että ravintoloiden koronarajoituksia koskevat valitusasiat käsiteltäisiin kiireellisenä hallinto-oikeudessa. Eri-tyisen tärkeää kiireellinen käsittely olisi niissä tapauksissa, joissa koronarajoitukset merkitsevät käytännössä ravintolatoiminnan kieltämistä. Tällainen tilanne on käsillä, jos aniskelu määrätään lopetettavaksi niin aikaisin, että ne estävät käytännössä liiketoiminnan.

MaRa toteaa, että toimivallan siirrolla on myös negatiivisia vaikutuksia.

Kun ravintoloiden koronarajoituksia koskeva päätöksenteko on valtioneuvoston toimivallassa, MaRa pystyy tehokkaasti ohjeistamaan jäsenyrityksiään kulloinkin voimassa olevista rajoituksista ja niiden muutoksista sekä omavalvontavelvoitteista. Esimerkiksi kun ravintolat avattiin kesällä 2020 ensimmäisen ravintolasulun jälkeen, MaRa julkaisi heti ensimmäisenä avaamispäivänä kattavan omavalvontaohjeistuksen jäsenkunnalleen. Ravintolat pystyivät heti laatimaan ohjeiden perusteella toimivat omavalvontasuunnitelmat. MaRa on tiedottanut aktiivisesti muutoksista ja päivittänyt omavalvontaohjeitaan aina, kun valtioneuvosto on tehnyt muutoksia ravintolarajoituksiin. Tämä on ollut yksi ratkaiseva seikka, minkä ansiosta ravintolat ovat onnistuneet niin hyvin omavalvonnassaan. Rikkomuksia koronarajoituksissa on ollut vain vähän ja niistä on selvitty suurimmassa osassa tapauksista ohjauksella.

Jos päätöksenteko koronarajoituksista siirtyy kuntiin ja aluehallintovirastoille ja jos rajoituksia määrätään, tilanne muodostuu erittäin hankalaksi. MaRa ei pystyisi samalla tavalla seuraamaan kuntien ja aluehallintovirastojen päätöksiä ja tiedottamaan niistä jäsenkunnalleen eikä tukemaan ravintolayrityksiä omavalvonnassa yhtä tehokkaasti kuin jos päätöksenteko säilytettäisiin valtioneuvostolla.

Toimivallan siirto ja rajoituspäätösten tekeminen aiheuttaisi merkittävää epätietoisuutta. Kunnat ja aluehallintovirastot tekisivät erilaisia rajoituspäätöksiä eri alueille ja päätöksen sisältö olisi hyvin kirjavaa. Viranomaiset määräisivät rajoituksia ja rajoitusten muutoksia (kiristykset/lievennykset) todennäköisesti yllättäen ja ne tulisivat voimaan mahdollisesti muutaman päivän varoitusajalla niin, että ravintolayritykset olisivat niihin täysin valmistautumattomia.

Valtioneuvoston asettamat rajoitukset ovat olleet voimassa lähtökohtaisesti sairaanhoitopiirin tai maakunnan alueella ja vain poikkeuksellisesti koronapandemian aikana on rajoituksia määrätty yksittäisiin kuntiin. Jos kunnat tai aluehallintovirastot saisivat asettaa rajoituksia ravintoloihin, siitä aiheutusi myös kilpailuvääristymiä, kun esimerkiksi vierekkäisissä kunnissa olisi keskenään erilaiset ravintolarajoitukset.

MaRa on tehnyt lukuisia kanteluita asetuksella määrätyistä ravintoloiden koronarajoituksista oikeuskanslerille tai eduskunnan oikeusasiamiehelle. Kanteluilla on pystytty ”riitauttamaan” valtioneuvoston päätösten laillisuus tuhansien ravintoloiden puolesta. Jos toimivalta siirtyisi aveille tai kuntiin, niiden päätöksistä tehtäisiin ahkerasti valituksia eri hallinto-oikeuksiin ja jatkovalituksia korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Tämä lisäisi hallinto-oikeuksien työmäärää merkittävästi.

Aluehallintovirastot ovat valvoneet valtioneuvoston asetuksella määrättyjen ravintolarajoitusten noudattamista ravintoloissa. Yhteistyö ravintoloiden ja alkoholitarkastajien välillä on toiminut hyvin myös ankarien ravintolarajoitusten aikana, koska valvova viranomainen ei ole määrännyt elinkeinon lainvastaisena pitämiä rajoituksia. Elinkeino- ja aluehallintoviraston yhteistyössä on voitu keskittyä omavalvontaan ja rajoitusten käytännön noudattamiseen sekä tulkintakysymyksiin. Jos sama viranomainen määräisi rajoitukset ja tulisi myös valvomaan niiden noudattamista, yhteistyö elinkeinon ja aluehallintovirastojen välillä vaikeutuisi huomattavasti.

Rajoitustoimien porrastamisesta

Ravintoloita koskisi säännösehdotuksen 1 momentin nojalla yleiset hygienia- ja etäisyydenpitovelvoitteet kuten tähänkin asti.

Ravintoloiden toiminnan rajoittaminen olisi porrastettu niin, että yleiset hygienia- ja etäisyydenpitovelvoitteet ovat ensisijaisia. Asiakkaiden oleskelua ja saapumista, musiikin äänenvoimakkuuden säätämistä ja asiakaspaikkojen sijoittelua ja asiakaspaikkoja koskeva rajoituksia voitaisiin määrätä, jos on ilmeistä että hygienia- ja etäisyydenpitovelvoitteet ovat riittämättömiä ja koronaviruksen leviämisen estämiseksi 58 c §:n 2 momentissa edellytysten täytyessä ne ovat välttämättömiä. Jos on ilmeistä, että nämä toimenpiteet eivät ole riittäviä ja koronaviruksen leviämisen estämiseksi 58 c §:n 2 momentissa säädetyt edellytysten täytyessä on välttämätöntä, voitaisiin rajoittaa ravintoloiden aukioloaikaa ja anniskeluaikaa.

Rajoitustoimien porrastaminen lievimmästä kireimpään on ollut tartuntatautilain väliaikaisten säännösten tarkoituksena alusta alkaen. Yritysten oikeusturva ei ole kuitenkaan toteutunut, kun aluehallintovirastot summaarisella ja suppealla harkinnalla määränneet rajoituksia asiakas- ja osallistujatiloihin tai sulkiessaan asiakas- ja osallistujatiloja, vaikka ei ole osoitettu, että aiemmat toimet olisivat ilmeisen riittäviä. Lähes ainoana perusteena rajoitustoimien kiristämiseksi on ollut ilmaantuvuusluvun nousu ja osin sairaalahoidon kuormituksen kasvu riippumatta siitä, ovatko toimijat onnistuneet omavalvonnalla ja yleisillä hygieniatoimilla ehkäisemään tartuntoja tiloissaan. Toimien riittämättömyyttä on viranomaisten mukaan osoittanut se, että virus leviää yhteiskunnassa, vaikka todennettua tietoa siitä, että virus olisi levinnyt rajoitustoimien kohteena olevissa tiloissa, ei ole pysytty esittämään. Myös valtioneuvosto on määrännyt ravintolarajoituksia ilman näyttöä siitä, että virus olisi levinnyt ravintoloissa. Yksi räikeimmistä tapauksista oli, kun ravintolarajoituksia kiristettiin Satakunnassa huomattavasti sen takia, että virus levisi Harjavan akkumateriaalitehtaalla eikä ravintoloissa.

Lainsäädännössä oleva rajoitustoimien porrastaminen ei toimi, jos käyttöönotetuille toimenpiteille ja niiden toimivuudelle viruksen leviämisen ehkäisemisessä ei anneta merkitystä.

Jotta rajoitustoimien porrastaminen toimisi säännöksessä tarkoitettulla tavalla myös käytännössä, lainsäädännön perusteluissa on selostettava, mitä aikaisempien toimenpiteiden ilmeisellä riittämättömyydellä tarkoitetaan. Rajoitustoimia voidaan kiristää vain, jos käytössä olleet toimenpiteet osoittautuvat ilmeisen riittämättömiksi. Toimien ilmeistä riittämättömyyttä ei osoita se, että virus leviää väestön keskuudessa tai viruksen leviäminen väestössä on kiihtynyt. Oleellista toimien riittävyyden tarkastelussa on se, onko virus levinnyt ravintoloissa toimenpiteistä huolimatta ja kuinka paljon. Jos tartunnan jäljityksen tai muiden tietojen perusteella ei voida osoittaa, että virus olisi levinnyt ravintoloissa, ei toimenpiteitä voida pitää ilmeisen riittämättöminä. Tarkastelu tulee tehdä ravintolatyypeittäin eli anniskelu- ja ei-anniskelupainotteisten ravintoloiden kohdalla erikseen. Jos virus on levinnyt anniskelupainotteisissa ravintoloissa, mutta ei ruokaravintoloissa, ei ruokaravintoloiden toiminnan rajoittamiselle ole mitään perusteita.

MaRa huomauttaa rajoitustoimien porrastamisesta, että 2 momentin nojalla avi tai kunta voi antaa määräyksiä asiakkaiden oleskelusta esimerkiksi kieltämällä muun kuin välttämättömän liikkumisen ravintolassa omalta istumapaikaltaan (karaoke- ja tanssikielto). Tämä rajoitus on erittäin ankara rajoitus karaoke-, viihde- ja tanssiravintoloille ja keikka-paikoille ja kieltää käytännössä niiden toiminnan ilman, että ravintolaan olisi määrätty aukioloaika tai anniskeluaikaa koskevia rajoituksia. Ehdotuksen 2 momentin nojalla aluehallintovirasto tai kunta voisi antaa myös määräyksiä musiikin soittamisesta ja sen äänenvoimakkuudesta. Jos musiikin soittaminen kiellettäisiin tai sen äänenvoimakkuutta rajoitettaisiin normaalista myös tämä estäisi karaoke-, tanssiravintoloiden ja livemusiikkia tarjoavien ravintoloiden toiminnan. Tämän tyyppiset asiakkaiden normaalia liikkumista ja musiikin äänenvoimakkuutta koskevat rajoitukset voivat olla viimesijaisia anniskeluaika- ja aukioloaika koskevien rajoitusten tapaan.

MaRa katsoo, että yhtenä rajoituksen määräämisen perusteena oleva 58 c 2 momentti ja siinä oleva edellytys, on ravintoloiden kannalta kohtuuton.

Ravintolatoimintaa koskevia rajoituksia tai määräyksiä voidaan muiden edellytysten täytyessä tehdä, jos päätöksen tekeminen on väestön terveyden vaarantavan covid-19-taudista aiheutuvan vakavan terveydenhuollon ylikuormittumisen ehkäisemiseksi välttämätöntä. Lisäksi päätös saadaan tehdä, jos covid-19-rokotteiden vaikuttavuus vakavaa tautimuotoa vastaan on merkittävistä heikentynyt ja päätöksen tekeminen on välttämätöntä vakavan terveyden ja hengenvaaran ehkäisemiseksi.

MaRa pitää erityisen kohtuuttomana ja myös perustuslain vastaisena sitä, että ravintoloiden perustuslaissa suojattuun elinkeinovapauteen voitaisiin puuttua sillä perusteella, että ravintoloiden toiminnan rajoituksilla ehkäistäisiin terveydenhuollon ylikuormittumista. Valtiovallan tulee huolehtia terveydenhuollon riittävistä resursseista eikä ravintoloita voida rajoittaa terveydenhuollon resurssien ylikuormittumisen uhan perusteella. Valtiolla on ollut mahdollisuus lisätä terveydenhuollon resursseja vastaamaan koronaviruksen aiheuttamaa lisätarvetta, mutta toimenpiteisiin ei ole ryhdytty.

Jos lakiin jätetään sairaalahoidon ylikuormittumisen ehkäisemistä koskevasta edellytyksestä, perusteluiden välttämättömyyspunnintaa on täydennettävä tältä osin. Ravintoloiden toimintaa ei voida 58 c 2 momentin nojalla rajoittaa alueen ilmaantuvuusluvun perusteella ja lisääntyneiden tartuntojen kuormittaessa sairaalahoidon kapasiteettia ilman todennettua tietoa ruoka- ja muiden ravintoloiden osuudesta ja merkityksestä uusien tartuntojen lähteenä. Jos virus leviää muualla (kuten perhepiirissä, yksityisissä juhlissa ja tapaamisissa), ravintoloiden toiminnan rajoittamiselle ei ole perusteita sairaalahoidon ylikuormittumisen estämiseksi. Se, että alueella tartunnoista tietty tai suuri osa jää selvittämättä, ei voi johtaa päätelmään, että ne on saatu esimerkiksi ravintoloista.

Asiakaspaikkarajoituksesta

Lakiehdotuksen mukaan anniskelupainotteisissa ravintoloissa asiakaspaikkamäärää voidaan rajoittaa enintään 50 prosenttia ja ei-anniskelupainotteisten ravintoloiden asiakaspaikkamäärää enintään 25 prosenttia.

MaRa esittää, että molemmissa ravintolatyypeissä asiakaspaikkamäärärajoituksen maksimi voi olla 25 prosenttia. Ravintoloita koskevat yleiset hygieni- ja etäisyydenpitovelvoitteet ja viranomaisilla olisi mahdollisuus määrätä rajoituksia asiakkaiden saapumiseen ja oleskeluun, esimerkiksi edellyttämällä omaa istumapaikkaa ravintola sisätiloissa.

Anniskeluaika ja aukioloaikarajoituksista

Ehdotuksen mukaan ravintoloiden anniskeluaikaa voitaisiin rajoittaa erittäin ankarasti. Laki kieltää rajoittamasta anniskelua vain 9–17.

MaRa toteaa, että anniskelun määrääminen lopetettavaksi aiemmin kuin kello 02.00 tarkoittaa yöravintolatoiminnan kieltämistä. Anniskelun kieltäminen aiemmin kuin kello 23 tekee suurimman osan illallisravintoloiden ja pubien toiminnasta mahdotonta. Anniskelun kieltäminen kello 17 tarkoittaa käytännössä ravintolatoiminnan sulkua lounasravintoloita, pikaruokaravintoloita ja kahviloita lukuun ottamatta. Aluehallintovirastolle ja kunnille ei voida antaa toimivaltaa rajoittaa anniskelutoimintaa näin ankarasti.

MaRa katsoo, että anniskeluaikaa voidaan säännöksen nojalla rajoittaa korkeintaan niin, ettei se tarkoita käytännössä toiminnan kieltämistä.

Ehdotuksen mukaan ei-anniskelupainotteisten ravintoloiden aukioloaikaa ei saa kieltää klo 5–21 välisenä aikana. Anniskelupainotteista ravintoloiden aukioloaikaa ei saa kieltää klo 5–18 välisenä aikana.

MaRa toteaa, että aukioloaikarajoitusten maksimit ovat erittäin ankaria molemmissa ravintolatyypeissä eikä näin ankaria rajoituksia voida pitää missään tilanteessa välttämättömänä.

Rajoituspäätösten voimassaolo

Ravintoloiden koronarajoituksia koskevien päätösten voimassaoloaikaa ei ole rajoitettu, vaikka rajoituspäätökset puuttuvat voimakkaasti ravintolayritysten elinkeinovapauteen ja ankarimmat rajoitukset rinnastuvat toiminnan sulkemiseen. Päätösten rajoittamaton voimassaoloaika ei ole linjassa muiden rajoitussäännösten kanssa. Ravintolayritysten oikeusturva ja sääntelyn oikeasuhtaisuus ei toteudu riittävästi tehneen viranomaisen velvollisuudella seurata rajoituspäätösten edellytysten voimassaoloa ja velvollisuudella kumota päätös, jos edellytykset eivät ole enää voimassa. Rajoituspäätöksen voimassaoloaika on etukäteen rajoitettava muiden rajoituspäätösten tapaan.

Asiakas- ja osallistujatilojen asiakas- ja osallistujamäärää voidaan rajoittaa 58 c §:n nojalla enintään kuukauden ajaksi kerrallaan ja tilojen väliaikaista sulkemista koskeva päätös voi olla voimassa enintään kaksi viikkoa kerrallaan. Tartuntatautilain pysyvä säännös muun muassa yleisötilaisuuksien ja yleisten kokousten kieltämisestä voidaan tehdä enintään kuukauden ajaksi.

MaRa esittää, että rajoituspäätös voi olla voimassa kerrallaan enintään kaksi viikkoa.

Poikkeuksista

Ehdotuksessa esitetään säilytettäväksi henkilöstöravintoloita, ruoan ja juoman ulosmyyntiä sekä polttonesteiden jakeluasemien yhteydessä olevien ravitsemisliikkeitä koskevat poikkeukset.

MaRa kannattaa ehdotusta tältä osin.

Omaevalvontasuunnitelmasta

Ehdotuksen mukaan ravintoloiden olisi jatkossakin laadittava omaevalvontasuunnitelma koronaviruksen leviämisen ehkäisemiseksi. Jos ravintolarajoituksia koskeva 58 a §:n voimassaoloaika jatketaan vuoden loppuun asti, niin myös omaevalvontavelvoite tulee säilyttää. Tehokkaalla omaevalvonnalla ravintolat ovat pystyneet ehkäisemään koronaviruksen leviämistä tiloissaan.

58 c § Asiakkaille ja osallistujille tarkoitettujen tilojen käytön edellytykset vaikeiden covid-19-infektiosta aiheutuvien haittojen ehkäisemiseksi

Pykälässä säädetään edellytyksistä, jonka nojalla aluehallintovirasto tai kunta voi rajoittaa asiakas- ja osallistujatiloihin samaan aikaan otettavien asiakkaiden tai osallistujien enimmäismäärää, jolloin toiminnanharjoittajalla ei olisi enää valinnanvapautta erilaisten rajoitustoimien välillä.

Mahdollisuutta rajoittaa henkilömäärää tiloissa perustellaan sillä, että voimassa olevasta 58 d §:stä poistettiin lähikontaktin määritelmä, jolloin pykälän nojalla annettu päätös ei käytännössä enää velvoittanut toimijoita toimintansa rajoittamiseen, minkä vuoksi rajoitustoimi ei välttämättä ollut riittävän tehokas toimenpide koronaviruksen leviämisen estämiseksi. **MaRa pitää perustelua käsittämättömänä.**

STM ei ole osoittanut, että koronavirus olisi levinnyt asiakas- ja osallistujatiloissa ja etenkin silloin, kun voimassa on ollut 58 d §:n mukainen päätös. Väite toimenpiteen tehotomuudesta on pelkkää spekulointia. Jos sääntelyä esitetään muutettavaksi, STM:n on osoitettava faktatietoon perustuen, että eduskunnan säätämä 58 d § ei ole ollut tehokas toimenpide.

Ehdotuksen nojalla aluehallintovirasto voisi rajoittaa monenlaisten asiakastilojen asiakasmäärää. Säännös koskisi MaRan jäsenyrityksistä ravitsemisliikkeitä lukuun ottamatta messu- ja kongressitiloja, liikenneasemia, kylpylöitä, keilahalleja, lasten leikkipuistoja ja huvipuistoja. Niissä koronavirustartuntoja on tapahtunut hyvin vähän.

Säännöksessä ei ole rajoitettu viranomaisen toimivaltaa asiakas- tai henkilömäärärajoituksen osalta.

MaRa katsoo, että sääntelyä on muutettava niin, että asiakas- tai henkilömäärän rajoitus ei saa ylittää 25 prosenttia sallitusta enimmäishenkilömäärästä normaalitilanteesta.

Asiakas- ja osallistujamäärän rajoitus voidaan ehdotuksen nojalla tehdä, jos on ilmeistä että 58 b §:n mukaiset toimenpiteet eivät ole riittäviä ja vaikeasta covid-19-infektiosta aiheutuvien haittojen ehkäisemiseksi 2 momentissa säädettyjen edellytysten täytyessä on

välttämätöntä rajoittaa asiakas- ja osallistujamäärää päätöksen kohteena olevissa tiloissa. MaRa toistaa aiemmin ravintoloiden kohdalla 58 c §:n 2 momentista esittämänsä. Asiakas- ja osallistujatilojen rajoittamista ei voi tehdä sillä perusteella, että sairaalahoidon ylikuormittumisen uhka on olemassa. Rajoitustoimia ei voida tehdä, jos ei ole osoitettu, että virus on levinnyt nimenomaan niissä tiloissa, joita rajoitustoimi tulisi koskemaan.

Säännöksen nojalla viranomainen voisi sulkea kaikki säännöksessä mainitut asiakas- ja osallistujatilat riippumatta niiden riskialttiudesta tai siitä onko koronavirus levinnyt tiloissa. Tämä on kohtuutonta niille yrityksille, jotka ovat onnistuneet yleisillä hygieniatoimenpiteillä ehkäisemään koronaviruksen leviämistä.

MaRa esittää, että säännöstä muutetaan niin, että asiakas- ja osallistujamäärää koskeva rajoitus voidaan tehdä vain sellaisiin tiloihin, joiden kohdalla voidaan todeta, että yleiset hygieniatoimet ovat olleet riittämättömiä ja joissa virus on levinnyt. Jos virus ei ole levinnyt asiakas- ja osallistujatiloissa, niiden henkilömäärää ei voida rajoittaa. Viranomaisen on rajoituspäätöksessään selostettava millaisia toimijoita ja tiloja asiakasmäärän rajoitus koskee.

58 e § Tilojen väliaikainen sulkeminen

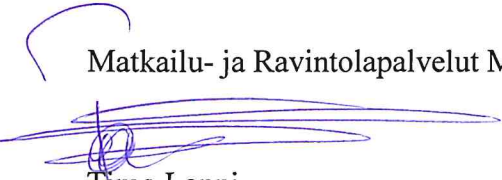
Tällä hetkellä voimassa olevassa tilojen väliaikaista sulkemista koskevassa säännöksessä on useita sellaisia tiloja, jotka eivät ole erityisen riskialttiita, mutta jotka on voitu aluehallintoviraston tai kunnan päätöksellä sulkea. Aluehallintovirastot ovat esimerkiksi sulkeet loppuvuodesta 2021 kylpylätiloja, vaikka niissä ei ole tapahtunut todennettuja tartuntoja. Päätöksistä on tehty valituksia hallinto-oikeuksiin.

STM ehdotuksessa suljettavien tilojen listaa supistetaan perustellusti poistamalla siitä THL:n riskipotentiaalitaulukon mukaisesti matalan riskin toimintoja, joita ovat muun muassa kylpylätilat, yleiset saunat, huvipuistojen sisätilat ja lasten leikkipaikat. Näitä tiloja ei voi olla suljettavien tilojen listalla.

Tilat, jotka voitaisiin sulkea, olisivat joukkueurheiluun, ryhmäliikuntaan, kontaktilajien harrastamiseen ja muuhun vastaavaan urheiluun tai liikuntaan käytettävät sisätilat ja muut vastaavat sisäliikuntatilat ja tanssipaidat sekä kuorolaulutoimintaan, harrastajateatteriin tai muuhun vastaavaan ryhmä-harrastustoimintaan käytettävät tilat. MaRa ei ota kantaa näiden tilojen erityiseen riskialttiuteen.

Ehdotuksen mukaan tilojen sulku voitaisiin tehdä, jos vaikeasta covid-19-infektiosta johtuen vähintään kaksi säännöksen listassa olevista välttämättömistä terveydenhuollon palveluista uhkaa kuormittua väestön terveyttä vaarantavalla tavalla. **MaRa katsoo, että säännös on erittäin kohtuuton yritysten kannalta.**

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry

Timo Lappi

toimitusjohtaja

Kai Massa

lakimies